

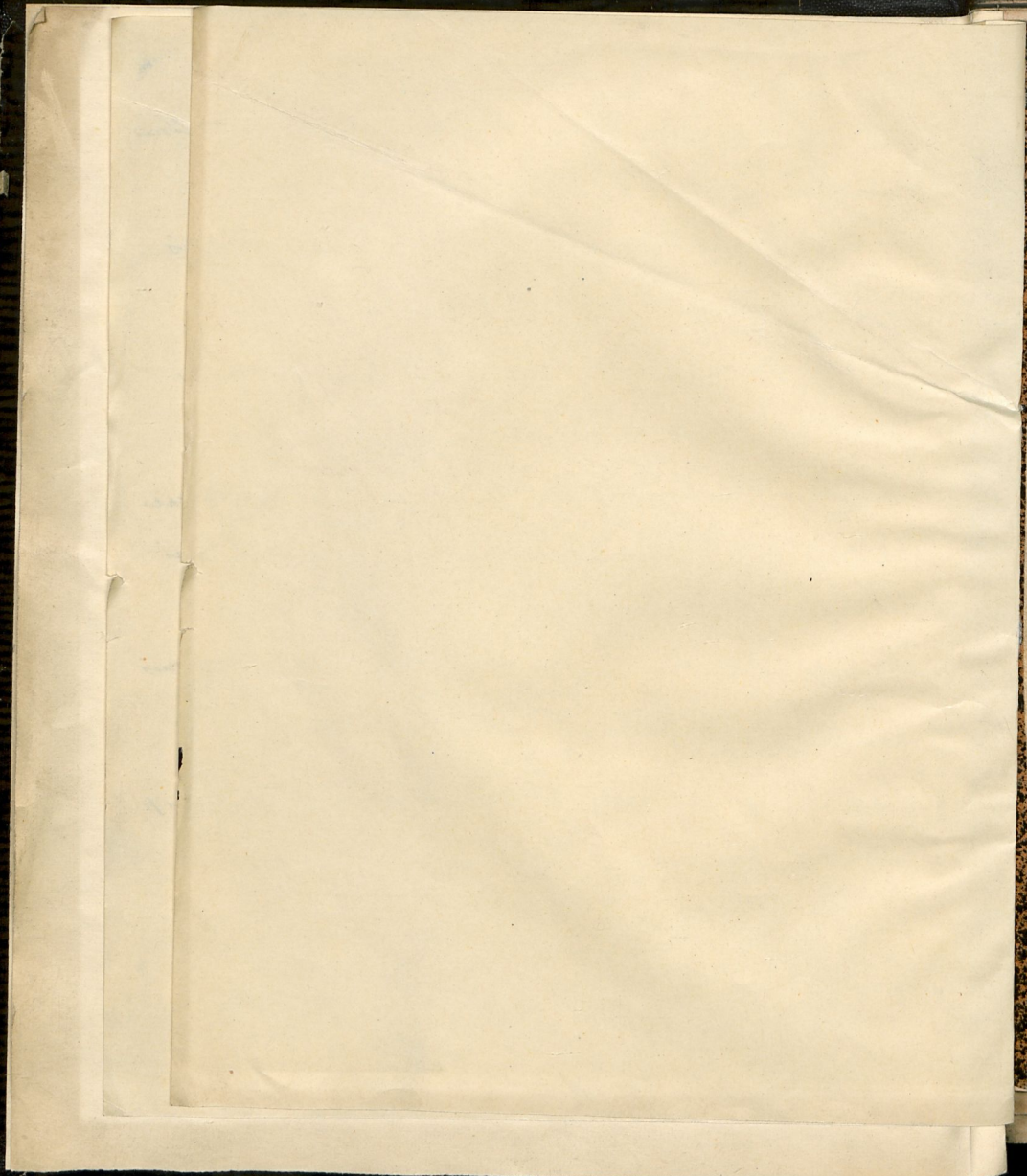
1707.

- 11^a, 6, 9. d. Ludovici, Jac. Fend. : De natura et interpretatione
sponsionum 4 Sept. 1704 i. 1747.
- 12^a b. Ludovici, Jac. Fend. : De facto tutorem a pupillis
non prostantibus. 3 Sept. 1704 i. 1748
13. Nylus, Christianus Ulr. : De reservatione hypothecae
in venditione facta in securitatem pretii venditi
- 14^a c. Nylus, Christianus Ulr. : De reservatione hypothecae
in venditione facta in securitatem pretii venditi
15. Schmeider, Joh. Ferdin. : De testamento principis
16. Schmeider, Joh. Ferdin. : De turbatione juris Ditionis
17. Schmeider, Joh. Ferdin. : De crimine gratiae
18. Schmeider, J. Ferdin. : De maledictione praescripti
litterarum impediendi.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely German, covering the majority of the page. The text is too light to transcribe accurately.]

20
8a 9
1704
116
192

DISSERTATIO JURIDICA
DE
**NATURA ET
INTERPRETATIO-
NE SPONSIONUM,**

Quam

Deo ter O. M. adnuente,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO VVILHELMO,
REGNI BORUSSICI, ELECTORATUS BRANDEN-
BURGICI ET PROVINCIARUM HEREDE,
&c. &c.

IN ILLUSTRIS ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRÆSIDE

DN. JAC. FRIDER. LUDOVICI,
J. U. D. & Profess. Publ. Extraord.

PATRONO AC PRÆCEPTORE SUO OMNIOBSERVANTIÆ
cultu prosequendo,

Publico Eruditorum examini submittit

ADOLPHUS LEVINUS HAMMER,

Quedlinburgensis.

die III. Octobr. MDCCIV.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
TYPIS CHRISTOPH. ANDRÆ ZEITLERI, ACAD. TYP.

171

DISSERTATIO
NATURA ET
INTERITATIO
NE SPONSONUM

RECTOR MAGNIFICENTISSIMO
DR. ERICHFRICO WILHELMO
BORASSI
ILLUSTRI ACADEMIA BEROLINENSIS

DR. JAC. ERICH FR. LEIBOVICI
PUB. & PROF. PUBL. EXORD.
PHILIPSI ENSIS HAMMIB.

HABEAT HONORABILIS SENATUS
CHRISTOPH. WILHELM. KELLER. MDCCCLX.

VIRO NOBILISSIMO, CONSULTIS-
SIMO ATQVE AMPLISSIMO,

DOMINO

CHRISTIANO
FRIDERICO
SCHARSCHMIDIO,

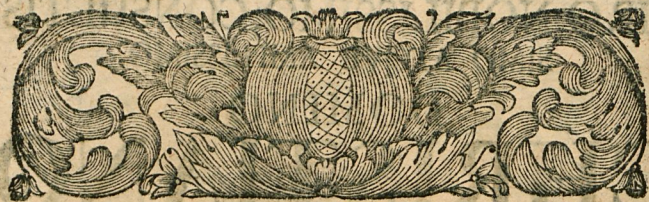
SERENISSIMI PRINCIPIS AN-
HALTINI CONSILIARIO ET SU-
PREMÆ PRÆFECTURÆ
QVEDLIMBURGENSIS SE-
CRETARIO,

Patrono ac Avunculo suo Parentis

*vice per omnem atatem summo obsequii cultus
prosequendo*

Haec studiorum suorum primitias sacras
esse jubet

ADOLPHUS LEVINUS HAMMER

Meditanti mihi, quam fieri possit ratione, ut animum meum, quo Te, Vir Consul-tissime atque Amplissime, tacitus veneror, publico quodam documento interpretarer, non meliorem investigare licuit occasionem, quam quæ per Te mihi fuit subministrata. Quum enim illud argumentum dissertandi, quod in Academia FRIDERICIANA publicè propono, non alio, quam Te Au-tore, mihi commendatum habuerim; non inconueniens duxi, si typis idem expres-sum, Tibi acceptum redderem, Tuisque manibus, id quod nunc ago, humanissime exhiberem. Complures quidem sunt, quæ
me

ADOLPHUS LEVINUS HAMMEL

DEDICATIO.

5

me circumstant rationes, animumque
compellunt, ut pietatem erga Te meam
publicè potius, quam seorsum litteris decla-
rarem; ex quibus hæc non postrema est,
quod beneficiis Tuis, non semel atque ite-
rum, neque obscuris illis, sed creberrimis
& quod multis cognitum est, largissimis
sum ornatus. Quodsi enim primam re-
miniscar ætatulam, impetrare à me nequa-
quam possum, ut ullo modo inficias eam,
Te post parentis mei fata id egisse, quod
maius à parente ac ne tantum quidem pe-
tere, nedum exspectare poteram: Ean-
demque benevolentiam, quum fierem
adultior, & in hunc usque diem, integram
mihi, vel, ut verius dicam, miris modis ad-
auctam conservasti. Proinde quum diu
multumque optarim, ut mihi quædam
contingeret ratio, qua possem, quid debe-
rem Tuis meritis, in publica luce prædica-
re,

A 3

re,

re, respondet votis meis, quæ jam occasio se offert, quam idcirco haud negligendam putavi, quod oportuniorem non reperio pietati meæ Tibi comprobandæ. Suscipias itaque, Vir Consultissime atque Amplissime, quod à me præfiscitur specimen, & ex eo, quo sim erga Te animo, benevole cognoscas: Non enim consuetudine tantum Academicorum, sed justioribus causis ad hæc me invitari, nemo est, quin ex iis, quæ jam commemorata sunt, evidentissime perspiciat. Ceterum id petitionis adnecto, ut neque Tuam erga me voluntatem imminui patiaris, nec de meis officiis, aut certe animo paratissimo, ullo modo dubites: Præcipuum autem in eo reponam; ut supremo Numini Tuam, Tuorumque salutem, diligentissimis precibus commendem. Valeas, Vir Consultissime atque Amplissime & quod exhibeo, serena fronte suscipias.

DIS-

DISSERTATIO JURIDICA,
DE
NATURA ET INTERPRETA-
TIONE SPONSIONUM.

CONTENTA TOTIUS DISSERTATIONIS.

Sponsiones juri Romano non sunt incognita, quod ex adductis Legibus probatur. § I. Sponsiones per solennem interrogationem & responsonem fiebant, unde vocabula sponsionis & stipulationis saepe synonymice usurpantur. §. II. Adducitur l. 17. §. ult. ff. de p. V. tanquam huic sententia contraria. Respondeatur ad eandem & ostenditur, tria fuisse sponsionum genera, magis tamen illud usitatum, quod verbis solennibus fiebat. §. III. Hodie sponsiones nudo pacto fiunt. Quae actio exinde descendat? §. IV. Removentur sponsiones Ducum Legatorumve sine populi jussu factae. §. V. Sponsiones in se duplicem habent conditionem, qua pendente penitere nemini licet, §. VI. Dolus alterutrius ex spondentibus sponsionem reddit nullam. Dolus non adest, si quis praedicit, se certitudinem rei jam habere. §. VII. Sponsiones non modo de rebus futuris, sed de praesentibus etiam & praeteritis fieri possunt, nec non de controversis questionibus, §. VIII. Sponsio super re prohibita est illicita. Memorabilis casus ex Schiltero in hanc rem adfertur §. IX. & deicitur §. X. Illicita est sponsio, quodalter alterum in bibendo, vel edendo superare velit. Adducitur lex obstans l. f. ff. de aleat.

de aleat. cum resolutione Stracchæ. §. XI. Refertur ea & commodior substituitur §. XII. Turpis est sponso de morte principis, vel liberi hominis privati concepta. Notatur Petrus Sarterna, statuens, non esse turpe quid, si delictum committendum continet in se bonum publicum, §. XIII. Utrum turpis sit sponso, quæ super ludo inita? XIV. Regula generalis subjicitur §. XV. Questio præjudicialis, utrum ipsæ Sponsones in se considerate rebus permixtis, an vtro turpibus & prohibitis accensenda sint? Requisita sponsonum licitarum. §. XVI. In Sponsonibus licet maxima inæqualitas adsit, locum tamen non habet beneficium l. 2. C. de resc. vendit. §. XVII. Qui sponsoni satisfacere decreverat, contra illum fit interpretatio, §. XVIII. Respondetur Oldecopio §. XIX. Verba in sponsonibus intelligenda sunt in proprio suo & famoso significato, quæ regula duobus casibus illustratur. §. XX. Recensetur casus aliquis specialis de sponsonibus super questione: an dentur decem cæli? inter duos inita §. XXI. & XXII. Probatio dari decem cælos, §. XXIII. Responsio ad argumenta probationis loco adducta §. XXIV. Sententia Giessensium §. XXV. Rationes decidendi sententia subjunctæ §. XXVI. Leuteratio interposita adversus hanc sententiam ejusque fundamenta §. XXVII. Exceptiones Leuterationis §. XXVIII. Sententia Jenensium §. XXIX. Rationes decidendi §. XXX. Defenditur posterior sententia. Verba explicari debent ex conditione & qualitate personarum §. XXXI. Applicatur hoc ad recensitum casum §. XXXII. Non contrahitur obligatio inter partes, nisi in eandem rem consenserint §. XXXIII. Quid statuendum, si tertius, de cujus adventu sponso concepta est, propter casum fortuitum venire impediatur §. XXXIV. Quid si plures æquis currant & duo simul metam attingant, sententia Speidelii §. XXXV. Illustratio decisionis Speidelii §. XXXVI. Monitum circa sententiam Speidelii §. XXXVII. Conclusio Dissertationis §. XXXVIII.

§. I. Spon-

§. I.

Sponſiones juri noſtro Romano neutiquam incognitas eſſe, ut quidam exiſtimant, ſat multæ Leges evincunt, quæ in corpore illius, ut vocant, deprehenduntur. Si quis ſponſionis cauſâ annulos acceperit, nec reddit victori, præſcriptis verbis actio in eum competit, eſt eſſatum Ulpiani in l. 17. §. ult. ff. de Præſcript. verb. Julianus in l. 57. ff. de V. O. hunc caſum proponit: Si quis, ſi Titius conſul factus erit, decem dari ſponderit. Alia exempla in l. 63. & l. 108. ff. de V. O. occurrunt.

§. II.

Quemadmodum vero apud Romanos nudo pacto nullus effectus quoad actionem exinde instituendam tribuebatur, ſed omnia ſolemnibus verborum interrogationibus & ſubſecutis reſponſionibus munientia erant: ita quoque in præſenti negotio obſervabant ſpondentes. Vocabulum enim ſponſionis cum voce ſtipulationis eundem tere ſignificatum habuiſſe inter alia ex tit. ff. de Sponſalibus & quæ ad leges ſub hoc titulo occurrentes in ſpecie ad l. 2. erudite adnotavit Dionyſius Gothofredus, liquido adparet. *Sponſas habent, inquit, interpoſitis ſtipulationibus. Si poſt eas ſtipulationes uxor non debatur aut non ducebatur, qui ſtipulabatur, ex ſponſo agebat.* Et paulo poſt: *Non igitur olim fiebant ſponſalia nudo pacto & inter abſentes, nam ſtipulatio non fit inter præſentes.* Ex quo ſimul nunc intelligi poteſt, cur ſponſalia in l. 1. ff. de Sponſal. per mentionem & repro-

B

miſſio

misionem futurarum nuptiarum describantur, mentio enim illa & repromissio nihil aliud est, quam solennis interrogatio & responsio. Adde, quæ in l. 7. ff. de V. S. scribit Paulus, *sponsio appellatur, non solum, quæ per sponsi interrogationem fit, sed omnis stipulatio promissioque.*

§. III

Graviter tamen huic nostræ assertioni obstare videtur l. 17. §. ult. ff. de P. V. quam mox ab initio in §. 1. adduximus, quippe in qua dicitur, competere actionem præscriptis verbis, si quis sponsionis causa annulos acceperit, nec victori eas deinde reddit. Respondemus, sponsiones ut plurimum verbis solennibus conceptis celebratas fuisse, accidisse verò interdum, ut etiam per modum contractus innominati, accederent statim rei alicujus datione, absque stipulatione fierent, qui casus in cit. l. 17. §. ult. innuitur. Et hinc Benvenuto Straccha de Sponsion. part. 2. num. 1. seqq. tria sponsionum genera recenset: (1.) quod fit depositis penes tertium pignoribus: (2.) quod interposita stipulatione sine rei traditione celebratur, & (3.) quando non solum stipulantur partes, sed & alter alteri aliquid tradit, ut re ita, prout conventum erat, eveniente accipiens rem vel retineat, vel reddat, prout placuit. Secundum genus ex dictis in §. præced. apud Romanos magis frequens fuisse videtur.

§. IV.

Hodie cum nuda pacta eandem vim habeant, quæ olim solennibus stipulationibus tribuebatur & per consequens illa quoque firmiter obligent, licet nulla rei traditio accesserit; hinc dicta tria genera sponsionum in effectu conveniunt, & semper conditio ex moribus

9
139.
24
192

ET INTERPRETATIONE. SPONSIONUM. II
ribus institui potest. Nec tamen ille peccat, qui vel
nomen actionis ex stipulatu, vel præscriptis verbis ad-
hibet, cum in praxi de nominibus vix simus solliciti,
modò de fundamento actionis constet, atque adeò hac
parte in gratiam illorum, qui antiquitates amant, fa-
cili negotio aliquid concedi possit, conf. Lauterbach.
Comp. jur. tit. ff. de alcator. in f.

§. V.

Interim quilibet facile advertit, nobis sermonem
esse de *sponsionibus privatorum*, quas *sponsiones ludicras*
appellare placuit Brunnemanno *ad l. s. ff. de pact. num. i.*
Sponsiones ergò Ducum Legatorumve sine populi
jussu de negotiis pacis bellique factæ in præsentì extra
sphæram nostram sunt. Collegit de illis nonnulla
Brunemannus *ad cit. l. s.* ex professò autem, ut di-
cunt, hæc materiam pertractavit Exc. Dn. Thoma-
sius in duabus Disp. Lipsiensibus quarum altera de *spon-
sione Romanorum Caudina*, altera vero de *sponsione Numan-
tina* inscribitur.

§. VI.

Quod si ergo naturam sponsionum paulò accu-
ratiùs consideramus, duplicem iisdem inesse conditio-
nem & alteram quidem alteri directo oppositam, de-
prehendimus. Unde sponsiones conventionibus pu-
ris nunquam accenseri possunt, sed conditionalibus,
quarum effectus à dubio quodam eventu dependet.
Ex quo consequitur, quod quemadmodum alias illi,
qui sub conditione contraxerunt ad expectandum con-
ditionis eventum obligati sunt, nec conditione pen-
dente pœnitendi facultatem habent: ita à sponsioni-
bus quoque non nisi utriusque spondentium consentu
re-

Amoq
B 2

recedere iterum liceat. Adest enim ex promissione semel facta jus quæsitum, quod per pœnitentiam alterius auferri nequit.

§. VII.

Cum itaque sponſiones conventionis conditionalis ſint ſpecies, omnes etiam regulæ, quibus alias in interpretatione conventionum utimur, hic applicari poterunt. Unde primò tanquam indubitatum ſupponimus: *Dolum alteruterius ex ſpondentibus ſponſionem reddere irritam.* Quemadmodum enim alias nemo ex malitia ſua actionem conſequi poteſt, v. l. i. pr. ff. de doli mal. ne ſcilicet hominibus malignis malitia ſua ſit lucriſa, vel deceptis ſimplicitas damnofa: ita quoque ſub prætextu futuri eventus alterum circum venire non permittunt Leges. Dolus autem in ſponſionibus tunc committitur, ſi unus certitudinem rei, de qua ipſi jam conſtabat, diſſimulat eò animò, ut alterum nihilominus ad ſpondendum & per conſequens ad certum damnum adliciat. Natura enim ſponſionis eſt, ut uterque ſit dubius & rem periculo exponat. Dico, ſi unus certitudinem diſſimulat. Ergo, ſi proficitur, ſibi de eventu rei jam conſtare, de qua rumor incertus circumfertur, alter verò nihilominus ſponſionem offert, quod haud rarò fieri ſolet ab iis, qui nihil credunt, ſed de omnibus dubitant, tunc hic ſibi imputare debet, quod volens ſibi damnum accerſerit, & quoniam volenti non fit injuria, hinc ſine dubio ſponſio valida erit, conf. Schöpffer. *Synopf. jur. priv. tit. de aleator. num. 14.*

§. VIII.

Illud hic incidenter notamus, non opus eſſe, ut ſponſi-

sponſiones præciſè de re, quæ adhuc exiſtere debet, incen-
 ſantur, ſed ſubſiſtere eas quoque, ſi de rebus jamdum
 præteritis fiunt, ita tamen, ut adhuc incertitudo ſubſiſt,
 utrum rumor vagus, qui de exiſtentia rei circumfer-
 tur, fundamentum in re habeat. annon. Sic sæpè No-
 vellæ res proſpere geſtas nobis nunciant, quibus ta-
 men indiſtinctè fides adhibere nequit, niſi confirmatio
 ſequatur. Et ſic nihilominus tamen incertitudo rati-
 one futuri adest, an confirmatio illa ſubſecutura ſit,
 an minus. Novimus quidem, quod DD. ſtatuant,
 conditiones de rebus jam præteritis & præſentibus
 conceptas nomen conditionum proprie ſic dictarum
 non mereri, v. gr. ſi Urbs ante triduum à noſtratibus expu-
 gnata, aut, ſi Titius hodie Conſul eligitur, §. 6. J. de V. O. l.
 37. 38. & 39 ff. de reb. cred. nihilominus tamen & in ſpon-
 ſionibus tales conditiones in propriè dictæ admittun-
 tur, cum ex earum natura ſufficiat, modo incertitudo
 aliqua adſit, cujus veritatem futuro demum tempore
 addiſcere poſſumus. Idem eſt ſi quæſtio vel Theo-
 logica, vel Juridica, vel ex alia diſciplina movetur, cu-
 jus decifio ex voluntate ſpondentium vel ex libro ap-
 probato, vel à viro in arte perito expetenda eſt, cujus
 rei inſigne exemplum deinde in medium adferemus,
 vid. Petr. Santerna de Affecurat. & Sponſion Mercator p. 2.
 num. 26.

§. IX.

Illud porrò conſtat, quod quemadmodum
 de rebus prohibitis nulla conventio inicitur, ita quoque
 Sponſiones ſuper negotio illicito celebrari nequeant. Perinde
 autem hic eſt, ſive ipſa Lex divina, ſive poſitiva: fal-
 tem humana negotium aliquod claſſi rerum prohibi-
 tarum

tarum accenseat. Memorabile simul & jucundum est exemplum, quod in hanc rem adfert JCtus conlumatissimus Joh. Schilterus in *Prax. jur. Rom. in foro Germaniæ Exerc. 21. §. 23. in not. lit. V.* "Nuper, inquit, in convivio quidam Thrafo sermonibus in hoc argumentum labentibus, nescio an auctoritatem suam jactans, "an stulticia raptus ingentem pecuniæ summam offeret, si quis ipsi colaphum impingere sustineret. Nec mora. Invenitur locator tantillæ operæ pro tam grandi mercede & interrogato prius, num serio hoc ageret? Illo vero, porrecta dextra, annuente adeoque solenni quasi stipulatione interposita, insignem sponsori alapam ingerit, ut sede turbatus pavimentum verreret. Ille quidem inopinata re tactus in vindictam confurgit, sed nullo alio effectu, quam ut ipse gravius vapularet. Labore peracto petitur pecunia promissa.

§. X.

"Qua exceptione tutum putabimus miserum? pergunt Schilterus. Certum utique est, respondet, de tali casu meminisse JCtorum vel per somnium in mentem venisse. An turpitudinem subesse dicemus? At qui volenti non fit injuria & alterum morari, mihi non est turpe. Nec jocum obtendere possumus, cum illud ipsum suspiciens Parmeno, stipulatione sibi prospexerit. Sententia equidem collegii cujusdam juridici, quantum audio, hæc de re exquiretur. Aveo tamen & tuam mentem audire, si talibus vacare potes. (Sententia Schilteri:) Respondi: Sponsio sustinetur, nisi super subiecto turpi aut Legibus prohibito, quale est hoc loco, injuriam realem in terra

9
137-24
192

ET INTERPRETATIONE SPONSIONUM. 15
"ferre, Dd. ad L. 108. ff. de V. O. Nec obstat volenti non
"fit injuria, id enim verum est, nisi velim id, quod
"jure prohibetur, alterum ledere. Cui sententia
& nostrum adjicimus calculum. Licet enim volen-
ti injuria non inferatur, pateretur tamen alter-
hac ratione aliquid injustum. Unde DD. hæc duo
brobè secerne consueverunt, *injuriam pati*, & *in-*
justa pati. Ad crimen scilicet & pœnam sufficit, quem
injusta passum, ut maxime volens passus sit, si modò
atrocious quippiam sit, quodque non erat in ejus pote-
stare, dicente Anthon, Matthæi de Crimin. Prolegom. c. 3.
n. 3. circ. fin.

§. XI.

Ex eodem fundamento improbatu r sponsio,
quod alter alterum in bibendo vel edendo superare velit. Quæ-
ro, nquit, Benvenutus Straccha de Sponson. p. 4. c. 7.
sunt, qui crapula vel ebrietate delectentur, veniunt
propterea ad sponsonem, quod alter alterum in eden-
do, vel bibendo superabit, an rata sit sponsio? Pro rati-
one dubitandi, eam scilicet validam esse, adducit l.
fin. ff. de aleat. ubi Paulus pronunciat, quod in convivio
vescendi causa ponitur, in eam rem familia ludere permitti.
Hanc legem obstantem ita resolvit: Loqui eam, ubi
altercatio est inter aliquos. Ego enim aliquid affir-
mo, finge, quod navis quæ ex monte Divi Cyriaci in-
spicitur, est Gerinorum. Tu negas, deponimus ali-
quid convivendi gratiâ, & delectationis & vescendi,
quod etiam sensit glossa in verb. committitur, quæ vescen-
di gratiâ & delectationis in ludis vetitis sponsones ad-
mittit, ait enim, si plura puncta habuerit, amittas por-
tionem

tionem tuam, & ut vides, licet lex illa in familia loquatur, DD. vescendi causa & ut supra generaliter intelligunt.

§. XII.

Hæc est resolutio Stracchæ, in qua non tam obscuritatem styli, quæ condonari posset, reprehendimus, quam potius defectum justæ responsionis desideramus. Nec enim, ut videtur, Straccharationem differentiæ inter calum nostrum & eum, qui in citata Lege habetur, clarè ostendit. Dicit: legem loqui, ubi altercatio est inter aliquos, at vero & talis altercatio, qualem innuit, inter sponsores deprehenditur. Reliqua rem plane non tangunt. Unde forsitan ita dicendum: Ludus, ubi quid vescendi causa ponitur, medicum nempe, non invitat ad delinquendum, ut alter plus, quam naturæ necessitas postulat, edere vel bibere obstringantur, sed ut saltem alter pro altero ratam suam solvat, quod alias etiam volens citra notam turpitudinis facere potuisset. In casu proposito autem res secus se habet. Qui enim sollicitus est, ut alterum in edendo, vel bibendo superet, is certe naturæ necessitati non studet, sed dono Dei, cibo & potu, abutitur etiam cum maximo stomachi sui incommodo, quod sine dubio absque reprehensione fieri non potest.

§. XIII.

Turpem esse sponzionem de morte Principis, vel liberi hominis privatam conceptam affirmat Petrus Sarterna *de asscur. Spons. mercat. p. 2. n. 7. seqq.* ex ratione, quia posset tristem eventum post se trahere, ut scilicet sponsor insidias vitæ illi strueret, de cujus morte sponcio concepta fuit, quam assertionem tunc præcipue

puè admittimus, si, ut explicat se dictus Autor, ita conventum fuit, *si isto anno Titium non occideris, promittis decem?* sed quid de eo sentiendum, quod mox subicit num. 14. *non esse incivile, expectare mortem inimici fidei, v. gr. Turca?* Provocat ad Salycetum aliosque & mox subjungit: *quod si delictum committendum continet in se bonum publicum, ut si apponatur mors illius, qui nocumentum facit patriæ, valere stipulationem seu sponsonem, sicut sub aliqua non inhonesta conditione.* Ergo illicitum putat occidere Religionis consortem & Christianum, licitum autem occidere infidelem, v. gr. Turcam. Sane, si Autor quidam Ethnicus tale quid assereret, tunc nequidem viderem, quâ ratione excusari posset, cum officia socialitatis ad omnes omninò homines sine differentia Nationis & Religionis spectent. At verò cum dicta assertio à Icto, qui Christiani nomen profitetur, procedat, nescio certè quid de ea dicere debeam. Ergone sunt facienda mala, ut exinde prætersum aliquod bonum proveniat? & an hoc conforme est regulis Salvatoris, qui inimicos pariter ut amicos diligere præcipit? Sed est hic stolculus doctrinæ Pontificiæ, quæ juxta perverfas nonnullorum opiniones & hæreticos sic dictos & multò magis infideles, occidere permittit, modò bonum publicum, id est, Religio Pontificia, aut si mavis, autoritas & venter cleri exinde incrementa capiat. Pudeat Ictum verè Christianum talia referre, aut relata defendere.

§. XIV.

Eadem ratio turpitudinis apud Romanus suberat, si super ludo sponsonem certaverant nonnulli. Pertinet huc l. 3. ff. de aleat. quæ explicanda ex l. 4. ff. d. 2. in quibus

C

quibus rebus, inquit Marcianus, (scilicet, si quis certet hasta, vel pilo jaciendo, vel currendo, saliendo, luctando, pugnando, quod virtutis causa fit, *d. l. 4.*) ex *L. Titia & Publicia & Cornelia etiam sponsonem facere licet, sed ex aliis, ubi pro virtute certamen non fit, non licet.* Quæritur: an adhuc hodie ex tali sponsonem non datur actio? Vides, sponsonem tanquam accessorium quid idè prohibitam fuisse, quia ipsam principale ludus alex, prohibitus erat. Ergò si hic hodie inter res permissas refertur, sine dubio etiam sponso valebit. Existimo, inquit Illustr. Styrkius in *Tract. de act. forens. investig. Sect. I. membr. 10. §. 18.* ipsam petitionem pecuniæ ludo deperditæ & adhuc debitæ hodie in foro locum invenire, cum ludi moribus non amplius prohibiti sint; & quamvis vix doceri possit, consuetudinem: hanc contradicto judicio nunquam fuisse prohibitam, juxta *l. 34. ff. de LL.* at tamen èd deventum, ut non tantum in aulis turpe reputetur, si quis ex ludo debitum non solvat, sed & exempla adlunt, ubi Principe mandante solvere necessum habuit ille, qui ludo succubuit, quæ sententia etiam, quamdiu legum civilium observantia in usum non revocatur, injusta dici nequit, ut hinc conditionem ex moribus hic locum invenire posse, concedendum sit. Alia quæstio, est annon melius esset, ut hi mores iterum emendarentur, ubi in sententiam affirmativam libenter transimus ob innumera, quæ ex ludis redundant mala, quemadmodum etiam allegatos mores corruptos & meritò emendandos vocat idem Vir illustris *loc. cit. §. 19.*

§. XV.

Alii casus ex fundamentis moralibus facile decidi possunt, nec opus est, ut plurium recensione Lectori nauseam creemus. Placent hac parte, quæ habet Straccha *d. tract. p. 4. c. 11. in f.* Possem, inquit, & super hac sponzione, (si scemina masculum, vel scemina in lucem ediderit) quædam subjicere, & alias sponziones proponere, quas consulto prætereo, cum haberi possint ex variis ff. titulis & maxime *ex tit. de V. O. & reb. dub.* (imo magis ex principiis juris naturæ:) Satis sit & regulam & lumen non modicum tradidisse.

§. XVI.

Sed quæstio præjudicialis forsan adhuc restat, *utrum ipse sponziones in se considerata rebus permisis, an verò turpibus & prohibitis accensendæ sint?* Pro licitis eas communiter habent DD. quod ex professo, ut ajunt, deducit Finckelth. *Obs. 33. per tot.* vide, quos allegat Lauterbach *Comp. jur. tit. de aleat.* Adjicimus quidem illis nostrum calculum, sed simul tamen fatemur, maximos interdum circa sponziones occurrere abusus, quibus meritò per Leges publicas repagulum objiciendum esset. In eo minus illicitæ censentur sponziones, inquit illustr. Strykius *in not. ad Lauterb. d. loc. voc. licita*, quod tempus hic non æque consumatur, quam in ludis. Nec rixis, execrationibus & homicidiis ansa datur. Alias nulla major justitia est in sponzione, quam quæ in ludo, ut sic eadem requisita hic necessaria sint. Requisite autem illa explicata *in d. not. verb. Pro prohibitis & verb. ejusque heres*, quod scilicet ludens facultatem alienandi habere, quantitas summam 500. solidorum non excedere, & liberi in Legitima læsi esse non debeant.

beant. Quin verò adhuc magis restringi possit spondentium libertas, nullum dubium est. Unde sapienter statutum in *Ordin. polit. Duc. Magdeb. cap. 54. §. 6 in verb.* Wie dann auch kein Richter über sonst zulässige Wetten / so unter Adlichen 50. Rthlr. oder Bürgerer Leuten 25. Rthlr. übersteigen / verheiffen soll / unter Bauerer Leuten aber die Wetten über 1 Rthlr. hiemit verboten werden.

§ XVII.

Illud interim (abstrahendo à LL. provincialibus certam quantitatem determinantibus & quando de solo foro externo loquimur) per se patet, non opus esse, ut ab utroque spondentium æqualis quantitas promittatur, sed valere spondentem, licet unus triplo vel quadruplo plus ponat, quam alter. Quamvis enim certo jure nitatur, omnem regulariter conventionem ex dispositione & ratione *l. 2. C. de rescind. vend.* propterea impugnari posse, quod alter ultra dimidium læsus sit; ea tamen assertio toties limitationem patitur, quoties læsio ex incerto eventu dependet, quem ab initio partes præviderunt, vel facile prævidere potuerunt. Facit huc *l. 8. §. 1. ff. de contr. emt.* ubi Pomponius ita: *aliquando tamen & sine re venditio intelligitur, veluti cum quasi alea emitur, quod fit, cum captus piscium, vel avium, vel mulsilium emitur: emtio enim contrahitur, etiamsi nihil inciderit: quia spei emtio est, & quod mulsilium nomine eo casu captum est, si evidum fuerit, nulla eò nomine ex emto obligatio contrahitur, quia id actum intelligitur.*

§ XVIII.

Quod si alter ex spondentibus ex postfacto Legibus

bus sponsionis satisfacere detrectat, contra illum, sine dubio interpretatio facienda erit. Sponsio enim, ut reliquæ conventiones omnes, ab initio sunt meræ facultatis, id est, nemo ad illas celebrandas invitatus cogitur. Quam primum vero semel celebratæ fuerunt, necessitatis sunt, & uterque ad executionem cogitur. Neque enim jus quæsitum, quod alter habet, per alterius poenitentiam tolli potest. Pertinet huc casus propositus à Straccha *cit. tract. p. 4. cap. 15.* Quæro, inquit, sponsio facta est inter te & me, finge, in luctando, currendo, saliendo, vel hastam jaciendo, aut simili alio modo: recusas ad certamen venire, an agere possim, tanquam vicerim? Respondi, utique posse, ut dicit Accursius *in l. si rem. S. f. ff. præscript. verb.* ubi Bartolus idem probat & subdit, si adversarius in certamen veniret licet tacere, quicquid potest, ut vincat & alius succumbat. Idque, addit, scire valde expedit in partibus illis, ubi singulare certamen admittitur & contert ad quæstionis duelli dirimendas, cont. in hanc rem *l. 12. ff. de act. emt.* ubi Celsus: Si jactum retis emerit & jactare rete piscator noluit, incertum ejus rei æstimandum est; id est, quantum verosimiliter capi potuisset, ut addit Gothofred. *in not. ad d. 1.* Referri huc etiam possit effatum Juliani *in l. 24. ff. de cond. & demonstr.* jure civili receptum esse, quoties per eum, cujus interest conditionem impleri, fit, quo minus impleatur, ut perinde habeatur, ac si impleta conditio fuisset.

§. XIX.

Putat equidem Sigfr. Henning. Oldecop. *in Disp. de Sponson. §. 11.* poenitentia tunc sine dubio locum esse, quando

quando sponsio per modum contractus innominati ini-
ta, quod fieri posse supra diximus; verum enim verò
quemadmodum Jcti saniores in eo conveniunt, quod ho-
die in nullo contractu innominato contrahentibus pœ-
nitere liceat, prout demonstravit ill. Stryk. in *Caut. Contr.*
Se. 3. c. 5. §. 4. & 5. ita quoque nunc idem ad sponsiones per
modum contractus innominati celebratas facile applica-
tur. Pactum enim hodie eandem vim habet, quæ olim
stipulationi tribuebatur, at verò stipulatio facultatem
pœnitendi quondam excludebat.

§. XX.

Quod verba attinet, quibus spondentes in sponsi-
one usi sunt, regula interpretandi, quam tradit Poten-
dorffius de *Offic. hom. & Civ. l. 1. c. 17. §. 2.* adhibenda est,
quod verba popularia, id est, quæ indoctus etiam in-
telligit, regulariter intelligenda sunt in proprio suo &
famoso significato, quem ipsis imposuit non tam pro-
prietas aut analogia grammatica, aut derivationis
conformitas, quam popularis usus, quem penes arbi-
trium est, & jus & norma loquendi. Pertinet huc ex-
emplum, quod adducit Lauterbach. in *Comp. jur. tit. de*
aleat. in f. ubi duo sponsione certaverant & alter qui-
dem dixerat, daß der Stadt-Schreiber zu N. weder
schreiben noch lesen könne / quod paradoxum videbatur
alteri. Hic verum est, quod adducta verba duplicem
sensum habere possint, negativum scilicet, quod scri-
ba literarum prorsus nullam scientiam habeat, & af-
firmativam, quod nempe particulam: Weder scribere,
& particulam: Noch legere possit. Sed negati-
vus interim popularis est, quem propterea intendisse
censentur spondentes, nisi alii expresse dixerunt. Ita
si duo

si duo super hac re sponzionem celebrent: Cajus seye ein guter Mann / er lasse einen jeglichen bey seiner Frau- en schlaff n/ tunc sensus popularis, Cajus lasse einen jes- den bey seiner/ des Caji/ Frauen schlaffen/ est frequen- tior, alter autem, er lasse einen jeden bey seiner eigenen Frauen schlaffen/ mit welcher er vertrauet ist/ non adeo popularis est, & sic contra eum, qui hunc intendit, pronunciatur. Interim libenter concedimus, ejus- modi sponziones, quæ passim inter homines frequen- tantur, saepe esse scandalosas & sic merito distuaden- das. De similibus idem esto judicium.

§ XXI.

Lubet hac occasione casum aliquem singularem subicere, qui nobis præcipuè ansam dedit, præsentem Dissertationem conscribendi & cujus interpretatio at- que decisio itidem ex principiis hæctenus adductis de- sumenda. D. R. Civis Qu. prævio Colloquio de non- nullis materiis tandem quærit ex Ruricola quodam D. M. *quoniam sint cali?* & offert simul sponzionem hoc modo, se velle probare, quod decem cæli dentur. Ruricola contradicit. Tandem initur sponzio in hunc modum: Wann D. R. entweder aus der Bibel/ oder sonst einem Buch / welches unserm Glauben und der Göttlichen Schrift gemäß / beweisen würde / daß zehen Himmel seyn / so wolt D. M. 20. Rthlr. verspielen ha- ben. Wann er aber solches nicht thun könnte / so wolte und sollte D. R. ohne einige Wieder-Rede ihm D. M. 20. Rthlr. zu geben schuldig seyn.

§. XXII.

Præterlapso fere spatio trimestri à tempore ini- tæ sponzionis, intra quod tempus D. R. veritatem ad- lertio-

fertiōnis suæ probare cessaverat, alter D. M. actionem in judicio instituit, factum narrat, subjuncto petito, ut D. R. ob non impletum promissum ad solutionem XX. thal. condemnaretur. Facta communicatione hujus libelli D. R. fatetur quidem, rem ita sese habere, prout eam recensuerat D. M. addit tamen, quod cum terminus aliquis peremptorius à spondentibus non fuerit determinatus, via probandi ipsi præcludi nulla ratione juris possit, quippe cum hæc sit favorabilis & iudex ad ejus exclusionem faciliè properare non debeat.

§. XXIII.

Accingit itaque se ad probationem assertionis suæ D. R. rationem principalem ex M. Andr. Reyheri *Synops. Sphær. part. gen. th. 15.* petens, qui decem cœlos dari statuit, addendo, hunc Autorem non solum approbatum Philolophum, sed simul etiam Theologum esse, in qualem compromiserant spondentes. Illustrationis gratia subjungit, S. scripturam huic Reyheri hypothese non contradicere, cum cœlorum in plurali in plurimis ejus locis mentio injiciatur, in quem finem præcipuè loca *Deut. 10. v. 14. 2. paral. 2. v. 6. C. 6. v. 18. 1 Reg. 8. v. 27. Ephes. 4. v. 10.* adduxit.

§. XXIV.

Regerit verò ad hæc & adlata argumenta ex eo infringere nititur D. M. quod Reyherus, tanquam Philolophus, non de cœlo ipso, sed solum de sphæris cœlestibus loquatur. Addit: adducta scripturæ loca esse extra limites sponsonis. Loqui siquidem ea de cœlis indeterminatè, sponsonem autem determinatè conceptam esse. Præterea probationem non ex libro Philo-

Philosophico aliquo, sed ex scriptis orthodoxorum Theologorum desumendam esse, cum Philosophia a Theologia sine, objecto & principiis cognoscendi differat, in quem finem aliquot libellos morales adducit. Concludit, ipsum Paulum monere, ne per philosophiam seducamur, *Coloss. 2. v. 4.*

§. XXV.

Quæ porro inter Partes disputata fuerint, adducere superledemus, cum, ut interdum fieri solet, cramben bis coctam solummodo exhibeant. Hoc saltem addimus, quod postquam acta ad Collegium Juridicum in Universitate Giessensi transmissa fuerunt, hæc sequentem in modum causam controversam dirimere voluerit. In Sachen D. M. Imploranten an einem / entgegen und wieder D. R. Imploraten an andern Theil eine getroffene Wette in Actis benandt betreffend erkennen = = = auff eingeholten Rath frembder Rechtsgelehrten und allem einbringen nach vor Recht / daß implorate dasjenige / was er in der getroffenen Wette zu erweisen übernommen / zur Nothdurfft behauptet / und implorant dannhero schuldig 20. Rthlr. demselben zu bezahlen / B. R. W.

§. XXVI.

Rationes decidendi ad instantiam partium sententiæ subjunctæ his argumentis superstructæ fuerunt. Implorant sagt selbst in seinem Libell, daß er mit Imploraten dergestalt umb 20. Rthlr. gewettet / wann implorat aus der Bibel / oder sonst in einem Buch: / welches unsern Glauben und der Göttlichen Schrift gemäß erweisen würde / daß zehen Himmel wären: Behauptet auch / daß diese Wette super re honesta & modica auf-

D

richtig

richtig getroffen / und dannenhero und zwar nicht unbillig pro sponſione valida zu halten / per textum in *l. si gratuitam. 17. §. 5. ff. de P. V.* dum verlatur circa rem, de qua disponere penes utrumque spondentium fuit, arg. *l. 21. C. Mandat. adde Carpzov. Jurispr. forens. P. 2. Const. 19. Def. 18. Speidel. in notabil. voc. Wetten.* Weßhalb er judicis officium imploriret und Mandatum de solvendo cum clausula begehret und erhält. Ob nun wohl der numerus Cælorum bey denen Astronomis præcise noch nicht ausgemachet / uti multis docet Ricciol. in *Almag. nov. l. 9. Sect. 3. cap. 1.* dieweil aber Implorat ein mehrers nicht / als aus einem Buche / so dem Christlichen Glauben und der Göttlichen Schrift gemäß / den numerum denarium Cælorum zubeweisen übernommen / Er auch solches aus Reyheri Synopsi Sphærica und Jacobo Horstio zur Nothdurfft beygebracht / und die hypothetischen Astronomis statuiret wird / wie aus denen Tabulis Alphonſinis, Purbachio, Regio-Montano und andern mehr zusehen; So dann was Implorant dagegen nun mehr einwenden will / als ob der Beweis aus der Bibel / nicht aber aus den Astronomischen oder Philosphischen Büchern geschehen solle / seinen eignen Worten in seiner Imploration zu wieder / darbeneben auch ohne das die Philosphischen Bücher dem Christlichen Glauben und Heil. Göttl. Schrift nicht ungemäß / sondern diese zum offtern ad Astronomiam & librum Naturæ nicht allein sich beziehet / sondern auch zu deren excolirung selbst Anweisung thut / vid. Hiob. XXXV. v. 5. c. IX. v. 8. & 9. c. XXXVIII. v. 31. seqq. Psalm. VIII. v. 4. Psalm. XLX. v. 1. & 2. Amos. V. v. 8. & c. über diß Implorant sich selbst

sten zu zuschreiben hat / daß Er ohne Noth und ex amore lucri diese Klage erhoben / und die Wette urgiret ; Als ist er Imploranten die verwettete 20. Rthlr. zu bezahlen schuldig / und dazu billig zu verdammen / auch zur Zahlung executive anzuhalten / tam per supra dicta, quam per regulam juris in L. 1. §. 1. ff. Quod Jusque juris in alterum &c. Publicata est hæc sententia Quedlinburgi d. XVI. Decembr. A. MDCLXXXI.

§. XXVII.

Actor per hanc sententiam non leve gravamen sibi illatum esse existimans, remedio Leuterationis eandem a viribus rei judicatae suspendit, in justificatione Leuterationis præter argumenta jam ante adducta ulterius & principaliter quidem urfit Leuterans, non respexisse Judicem ad statum personarum, quæ sponsonem inierunt. Fuisse has homines scientiarum mathematicarum, & physicarum imperitos, qui per vocabulum Cœli non sphaeram cœlestem, sed sedem Dei & beatorum post mortem intelligunt. Nomina decem cœlorum Jovis, Saturni, Martis, Solis, Veneris, Mercurii, Lune, &c. esse inventa Ethnicorum & nuda entia rationis, in dergleichen Himmel aber verlange Leuterant nicht / &c.

§. XXVIII.

Regesit Leuteratus: Sponsonem in genere factam esse de cœlis, non autem in specie de cœlo beatorum: Qualitatem personarum non esse attendendam, cum & hominibus plebejis diversæ cœlorum species cognitæ sint, v. gr. der rothe / gestirnete Wolken-Himmel: Et quamvis nomina diversorum cœlorum ab Ethnicis originem suam ducant, rem tamen in se esse

esse certam & non valere illationem : nomina à Gentilibus inventa sunt, Ergò res ipsa in se falsa est & rejicienda, cum & in aliis plurimis disciplinis termini technici à Gentilibus proficiscentes habeantur, qui tamen veritati rei non officiant, &c.

§. XXIX.

His ita in utramque partem iterum disputatis publicata est sententia d. X. Maji MDCLXXXIII. à JCris Jenensibus concepta sequentis tenoris, Auff Leuterung und ferneres rechtliches Einbringen in Sachen D. M. Leuteranten und Klägers an einen / D. N. Leuteranten und Beklagten am andern Theil / erkennen auff eingeholten Rath der Rechtsgelehrten vor recht: Numbro aus denen Acten so viel zu befinden / daß die angestellte Klage nicht statt habe / und die auffgewandte Unkosten zu compensiren und gegeneinander auffzuheben / W. N. W.

§. XXX.

Rationes decidendi, quantum ad ipsam causam principalem, ita breviter conceptæ fuerunt; Weilm aus allen Umständen und der Partbeyen Einbringen so viel erscheinet / daß bey der Wette Kläger durch den Himmel Sedem Beatorum, hingegen Beklagter die Sphæras cœlestes verstanden habe / als ist inutiliter stipuliret worden / ut proinde nulla contracta sit obligatio, nec consequenter actio oriri possit, §. si de alia re. 22. f. de inutil. stipul. quia stipulatio ex utriusque consensu perficitur, neque sufficit consensus in nomen, sed oportet consentire in eandem rem, cum error in materia, in substantia, vel in corpore vitiet contractum, l. 9. pr. ff. de hered. inst. Mantz, in Comm. ad d. §. 22. f. de inutil. stipul. §. XXXI

§. XXXI.

Habes duas sententias tibi e diametro contrarias prout alias in Processibus quotidie fieri solet. Quid nunc statuendum? Nobis posterior placet, quæ etiam inter partes, quantum nobis constat, jus fecit. Nitur quippe illa iustis interpretationum regulis. Audiamus Excell. Thomæ in *Jurispr. div. l. 2. cap. 12. §. 66. & 67.* conjectura, inquit, interpretandi voluntatem obscuram est, quæ ex qualitate personarum desumitur. Nam sæpius verba dubia exponenda erunt secundum conditionem, aut dignitatem personæ, quæ loquitur, aut ad quam sermo dirigitur. Ita si *Studiosus* alicui universas *chartas* reliquerit, libri debentur, quamvis alias sub chartarum nomine proprie libri non comprehendantur. Ita, si quis *dotem* promiserit aut *alimenta* reliquerit alteri, determinanda erunt utrobique secundum conditionem & dignitatem personæ, cui relinquuntur, aut promittuntur.

§. XXXII.

Hæc sana principia ad præsentem nostrum casum quam optime applicari poterunt. Est certe extra dubium, quod, quando inter Eruditos & præcipue eos, qui principia mathematica & physica callent, de cælis sermo miscetur, vocabulum Cæli non denotet præcise sedem beatorum, sed certam spheram cœlestem; sed Ruricolæ hic significatus plane incognitus est. Sponsio autem, de qua hæctenus, cum Ruricola inita erat. Aut ergo alter eundem significatum in mente habuit, aut non. Si prius, res adhuc clarior est, quia uterque, de cœlo, tanquam sede beatorum locutus est, unde etiam dixit D. M. *Er verlange in solchen Himmel nicht;*

D 3

Sia

Sin posterius, D. R. obligatus fuisset, ut significatum, quem in mente habuit, alteri tanquam homini imperito explicaret, quod dum non fecit, injuste fecisse præsumitur.

§. XXXIII.

Deinde etiam ex principiis juris notum est, quod, prout adducebatur in rationibus decidendi posterioris sententiæ, nulla obligatio inter partes oriatur, nisi in eandem rem consenserint. Ergo, si D. R. per vocabulum cœli sphaeram cœlestem intellexit, prout hoc in Actis præ se fert, D. M. autem sedem Dei & beatorum, quod præ tendit & cum maxima quidem probabilitate ob imperitiam literarum, nulla adest conventio, nec obligatio. Quod enim voluit D. R. illud D. M. non intellexit, & quod D. M. intellexit, illud D. R. in mente non habuit.

§. XXXIV.

Hæc de adducto casu. Duas adhuc quæstiones subjiciemus ad illustrationem thematis nostri non parum facientes: Unam habet Christoph. Besoldus in *th. pract. voc. Wette* / quam sequentem in modum proponit: Wann einer wettet / dieser oder jener werde nicht auff eine Hochzeit kommen / und selbiger verhindert wird casu, vel vi majori, quæritur: Wers gewonnen? Videtur dicendum, responderet, es habe der / so gewettet / Er werde kommen / mehr auff voluntatem & propensam veniendi inclinationem gesehen. Pro negante militat, addit, daß selbiger auff das factum sein Absehen gewonnen / quid futurum sit, non quid voluerit. Sic, si quis spondet, si navis ex Asia venerit, non inspicitur, an potuerit, vel voluerit venire, sed an venerit, vel non. Con-

senti-

sentimus cum Besoldo, quamvis in materia ultimarum voluntatum quoad conditiones potestativas dissensus fuerit inter antiquos Ictos, de quo vid. Excell. Thomafius in *Diss. Lips. de filio, sub condit. si se filium prob. instit. cap. 2. §. 25.* seu illa quidem in praesenti ad nos non pertinent.

§. XXXV.

Alteram quaestionem proponit Joh. Jac. Speidelius in *Speculo voc. Wettrennen*. Queritur, inquit, si plures equis currant ad bravium, (quod vulgo apud nos Wettrennen sive reiten vocatur,) & duo simul ad illud deveniant, sic ut ambiguum sit, quis eorum prior, vel posterior fuerit, quis lucretur? ac respondetur, quod tali in casu neuter eorum bravium, oder das Gevett / consequatur, sed denuo, & quidem non illi tantum duo, sed omnes currere debeant, ex quo enim nemo illorum vincit, ac nemo aliorum victus est, ut ista notanter admodum & pulchre firmat Franciscus Vivius *Opin. 84. in pr. incip. currentibus* qua tamen in re quid in usu, vel observantia sit, merito inspiciendum & considerandum: etenim fere ubique locorum observatur, quod ii, qui pares sunt, iterum certent & currant, daß sie Wiederlaufen lassen / usque dum unus vel alter vincat.

§. XXXVI.

Quae resolutio, ita pergit Speidelius, commode applicari potest secundum Nicolaum van der Hooch in *singul. juris singul. 29.* ad Collegia Sagittariorum nostrorum, deo Schützen-Brüder / qui solennibus diebus ex more & consuetudine antiqua volucrem depictam, trabe elevatam, vel aliquid simile telis solent impetere, certo ei premio constituto, qui illam dejecerit. Accidit enim interdum, ait, in magna illorum frequen-

quentia & asidua telorum ejaculatione, ut duo simul attingentes avem ligno deturbent. Isto & similibus eventibus dubitatione oborta, quid sit juris ex prædicta assertione, controversia poterit laudabiliter & cum singulari fundamento determinari, &c. circa quam tamen materiam iterum, quid in usu vel observantia sit, considerandum puto. Hactenus Speidelius.

§. XXXVII.

In eo sententiæ Speidelii nostrum adjicimus cal-
culum, quod ex illis duobus, qui simul ad metam per-
venerunt, nemo pro victore habendus sit, sed hi ite-
rum currere debeant. In eo tamen ab eo dissenti-
mus, quando subjicit, non solum eos duos, sed omnes
iterum currere debere. Falsa enim est ratio, quam
habet, *quod nemo aliorum victus sit*. Imò victi sunt o-
mnes reliqui ab hisce duobus. In relatione veidò ho-
rum duorum ad se invicem nemo victor, nemo vi-
ctus est. Et huc collimare censemus, quando dicit,
*quod juxta observantiam ii, qui pares sunt, iterum cur-
rere & certare debeant*, ergò reliqui iterum non cur-
runt, nec certant, à præmio siquidem, vel, ut loqui-
tur Speidelius, à bravio, jamdum sunt exclusi.

§. XXXVIII.

Hæc in præsentis testinante calamo adduxisse suf-
ficiat. Qui materiam sponsonum methodo vulgari
pertractatam ejusque etymologiam, homonymiam,
causam efficientem, materiam, formam, finem; esse-
ctum, affinia & contraria, legere desiderat, is Disputa-
tionem sub Præsidio D. Schröteri Jenæ A. MDCLXVII
habitam conferat. Nobis quidem in præsentis
istæ deliciæ non placuerunt.

F I N I S,

* (33) *

Ad

DOCTISSIMUM RESPONDENTEM

Adlocutio

PRÆSIDIS.

Multi sunt ex numero Studiosorum, qui cathedram ascendunt, sed non omnes eundem scopum habent, nec eodem modo res ipsis succedit. Sunt nonnulli, qui inter pocula, in lupanaribus, ejusque locis aliis ad corruptionem innocentis juventutis à flagitiosis hominibus adaptatis tempus & nummos, interdum etiam sanitatem ipsam contumserunt, & qui deinde tamen, ut etiam docti & probi videantur, nomen suum Dissertationi publicæ præponi currant, ubi in conflictu, si audaces sunt, clamoribus & vociferationibus nihil significantibus, si verò timidiore, tacendo tempus consumunt, perinde habentes, sive eruditionis, sive ignorantiaæ suæ publicum specimen edant. Alii verò, qui bonis literis sedulam, ut decet, navarunt operam, ea intentione in conspectum virorum doctorum publicè prodeunt, non ut vanam gloriam captent, sed ut vires suas explorent, utrum scilicet, postquam thesin probè imbibèrunt, ad argumenta disidentium promptè respondere eaque modeste refellere valeant, id quod tandem jure merito specimen eruditionis vocari potest, etiamsi Respondens non ad singula statim quid regerere sciat, cum in primo certamine non omnia è vestigio succurrant. Duplex ergo hoc disputantium genus quia in Academiis permixtum deprehenditur, hinc mirum non est, quod specimi-

E

cimi-

ciminibus, ut vocantur publicis in locis ab Academiis re-
 motis non semper fides, habeatur, sed in Saxonia aliis-
 que locis ille, qui in Advocatorum numerum recipi vult,
 se præterea adhuc examini Judicis submittere teneatur.
 Tu, præstantissime HAMMER, in præsentem etiam cathedram
 publicam in Academia nostra adscendis, sed qua intentione,
 quo successu? Exigit hic veritas, exigit conscientia mea,
 ut in gratiam eorum, quibus post Deum ad rationes studiorum
 tuorum reddendas obstrictus es, nonnulla commemorem, quæ
 veritati consentanea sunt. Vixisti apud nos per triennium,
 & præter Collegia Virorum Excellentissimorum, qui huic
 Academiae famam conciliant, etiam meas scholas tam publicè,
 quam privatim, ubi integrum cursum juris privati pertractavi,
 ita vere diligenter frequentasti, ut in Collegio examinatorio,
 cui per hanc ætatem interfuisti, deprehenderim, Te & corpore
 & animo in Collegiis præsentem fuisse & exinde uberrimos
 fructus in futuram utilitatem collegisse. Vere itaque eruditionis
 specimen vocari poterit, quod nunc circa abitum tuum ex hac
 Fridericiana edis, & quamvis propter abusum disputationum,
 de quo ante dixi, non omnes te propterea pro erudito haberent,
 quod disputaveris, iisdem tamen & aliis occasionibus satisfacere
 facillime poteris. Nullum ergo mihi hæret dubium, quin Te
 Avunculo tuo, Viro consultissimo, cui præsentem Dissertationem
 tuam inscripsisti, ut & omnibus patronis tuis de meliori
 commendem. Vale, & in posterum etiam res tuas bene age.
 Dabam in Academia Fridericiana d. XXX. Septembr. A. O. R. MDCCIV.

Mein

9
137
24
192

Wein Freund ich schreibe hier kein falsches Lob-
Gedichte /
(Denn meine Feder ist zu solchem nicht ge-
wehnt)

Ein wahrer Tugend-Glanz eilt jedem zu Gesichte /
Ein Demant (weiß man wohl) hat keinen Schein
entlehnt.

Nicht / wie die Farbe / die ein rabr Gemährte schmücket /
An dem des Meisters Kunst das meiste hat gethan /
Denn Farbe / ob sie schon ein blödes Aug' entzückt /
Sieht Klugheit und Verstand doch mehr die zeich-
nung an.

Nicht / wie der Hammer / den ein kluger Künstler führet ;
Dann geht derselbe schon mit Gold und Silber um /
So ist doch allzufein / daß dieses ihn nicht zieret /
Und seinen Schlacken Werk giebt unverdienten
Ruhm.

Herr Hammer zeiget hier Er sey ein ander Wesen /
Und Ihm gefalle nicht dergleichen falscher Schein /
Drum hat Er andern Grund zu seinem Ruhm erlesen /
Kein Schlack und Schatten-Werk will ihm gefäl-
lig seyn.

Diß lehren mich gewiß die ungemeynen Proben /
Die sein gelehrter Geist hier rühmlich von sich giebt
Doch soll ein schlechter Kiel denselben können loben ?
Nein. Denn der darff es nicht / Den Klug- und Weiß-
heit liebt.

Dieses setze seinem werthesten Freund und Gön-
ner wohl-meynend hinzu

Friedrich Johann Voigt /
LL. Cultor.

E 2

Nil

NII TIBI scribo, nihil chartacea pignora profunt
His, quos jam junctos tædus amoris habet

Ech schreibe nichts. Mein Freund wird doch genugsam
wissen.

Ich schreibe nichts. Mein Freund hat schon ein sichres
Pfand.

Ists nicht genug? Ich will mit diesen Worten schließen:
Die Freundschaft (weist Du wohl) ist bey uns Pfand und
Hand.

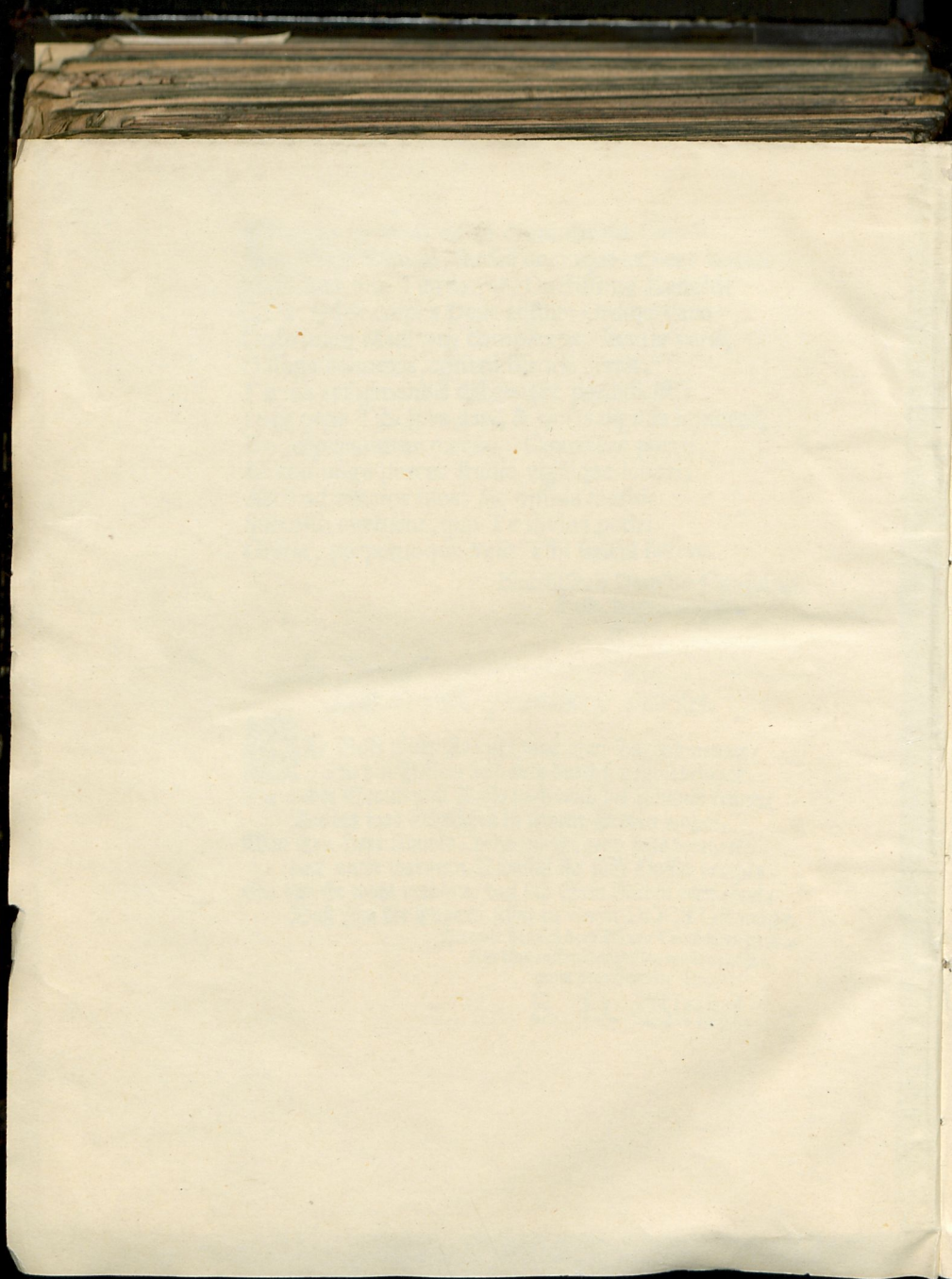
Jedoch erlaubest Du noch einen Schluß zu sehen /
So nimm ein schlechtes Wort in diesen Zeilen an /
Ich hoffe mich an Dir unzählig zu ergehen /
Wann mir der Wunsch gelingt / den ich vor Dich gethan /
Mich dünckt Du hast in Hall mit mir Dein Loton* funden /
Der Weißheit süße Kost hat Dich bereit verwehnt.
Deß überzeugen Dich die jetzt beglückten Stunden /
Nach welchen sich Dein Geist längst inniglich gesehnt.
Allein ich glaube diß soll nur ein Anfang heißen /
Denn Dein erpichter Fleiß legt solches an den Tag.
Wohl dem den Jugend läßt mit dieser Hoffnung speisen;
Diß soll der Anfang seyn / die Crone folget nach.
Unedel / Edel Blut / ist zwar von gleichen Farben /
Allein der Unterscheid ist dennoch wohl bekant.
Doch wer unedel ist darff darum wenig darben /
Weil Jugend nur allein wird adelich genannt.
Wohl an geneigter Freund / den diese Hoffnung nehret /
Laß Deinem Vorsatz nur den ungesäumten Lauff /
So bleibet Dir die Cron der Jugend unverwehret /
So leget Themis Dir einst ihren Adel auff.

Dieses setze geneigt anbey des Zn. Respond.
ergebener Oppon. und beständiger Freund

* Plin. L. XXIII. c. 17. & L. XXI. c. 17.

A. J. G. DIEZ, LL. St.

ULB Halle

3

001 871 366

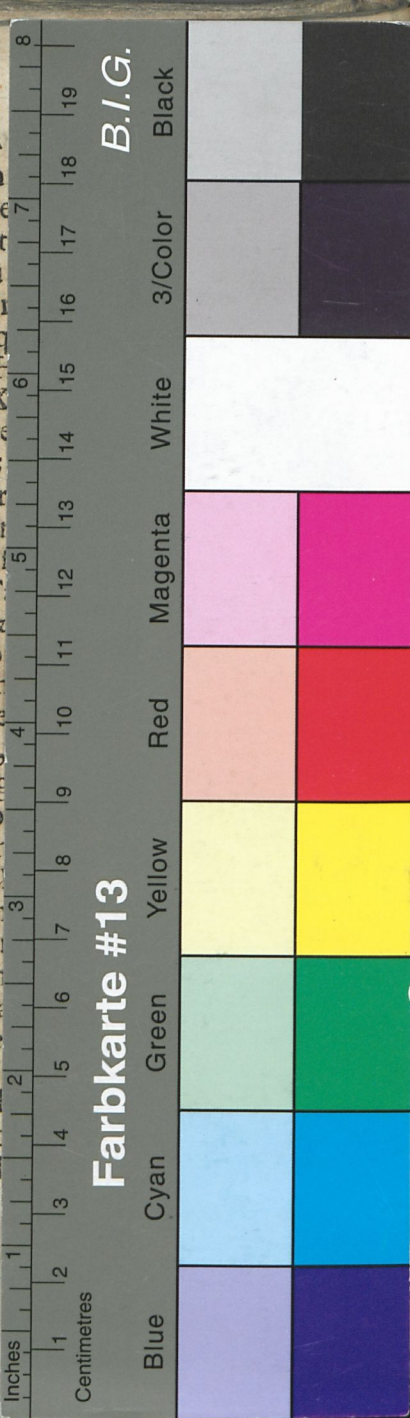

56

Farbkarte #13

B.I.G.

DISSERTATIO JURIDICA,

DE

NATURA ET
INTERPRETATIO-
NE SPONSIONUM,

Quam

Deo ter O. M. adnuente,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WIL-
HELMO,

REGNI BORUSSIAE, ELECTORATUS ET PROVIN-
CIARUM HEREDE, ET RELIQA,
IN ILLUSTRACADEMIA FRIDERICIANA,
PRAESIDE

DN. JAC. FRIDER. LUDOVICI,
J.U.D. & Profess. Publ. Extraord.

*PATRONO AC PRAECEPTORE SUO OMNI OBSERVANTIAE
cultu prosequendo,*

Publico Eruditorum examini submittit

ADOLPHUS LEVINUS HAMMER;

QVEDLIMBURGENSIS.

ad d. III. Octobr. MDCCIV.

Typis CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLERI, Acad. Typogr.